

Кунцевича, на котрім опирає свою звістку Доброхотов. Тут маємо трактатець „О фальшованю писмъ словенскихъ отъ оборонцовъ и учителей вѣре церквей противныхъ послушенству его милости отца митрополита и о незгодахъ ихъ въ науце, выданой въ друковъ Виленского брата-ского, Острозского и Львовского“ і ряд полемічних заміток або виписок против православних. Сі замітки мають характер передвступної роботи (проф. Жукович, опираючи ся на півнійших звістках про участь Кунцевича в писанню трактата Кревзи, думає, що сі писання Кунцевича стоять в звязку з ним). Але перший трактатець, хоч не великий (36 стор., чверткового формату), але досить викінчений, дає Кунцевичу місце між уніатськими полемістами. Він має на меті виказати суперечности і помилки в різних догматичних питаннях православних полемістів, виключно до Треноса. На сій підставі проф. Жукович кладе написання сього трактата на 1611—1613 р.

Крім аналізу сеї літературної спадщини проф. Жукович збирає відомости взагалі про письменську діяльність Кунцевича. В додатку надрукований лист Кунцевича до Сопіги (досі в повній основі невідомий), що викликає звісну відповідь Сопіги; „декларація“ Сагайдачного аж тепер вясняєть ся — Сопіга згадує сим виразом про слова ніби то сказані Сагайдачним кївським єрархам по подіях 1620 р., — в декларацію, предложеною королеви в 1621 р., сі слова не мають нічого спільного.

М. Грушевський.

(П. Н.) Жуковичъ — Протестація митрополита Іова Борецкого и другихъ западно-русскихъ ієрарховъ, Спб., 1909, ст. 19, вел. 8^о (в III т. „Сборника по славяновѣдѣнію“).

Незвичайно поверхово і недокладно зроблене „Описаніє документовъ архива западнорусскихъ уніатскихъ митрополитовъ (1897) не дало і натяку, що в одній з звязок його перековуєть ся така дорожечна пам'ятка як ся протестація 1621 р. Тільки в 1905 р. заявили ся в пресі звістки про неї й тоді ж проф. Жукович заповів її видання. Він предложив її текст в своєю передмовою редакції академічного збірника статей по славістичі, і тепер нарешті се видання побачило світ.

В короткій передмові, що займає всього 3 сторінки, шан. видавець, розумієть ся, не ставив собі задачі вичерпати історичне значінне сеї многоважної пам'ятки. Він описує її рукопись, коротко вазначає її місце в тодішній релігійній полеміці, коротенько характеризує. Кількома словами спинаєть ся на цікавім питанню, чи протестація ся була випущена в дійсности, чи не була опублікована, але не приходить до яких небудь рішучих виводів: вказує з одного боку на деталі, які вказують, що протестація не була пущена; з другого боку наводить одно місце в поле-

мічній літературі, яке натякає, з уніатської сторони, на сю протестацію.

Але чи мала вона яке значіння в тогочасній політичній і літературній боротьбі, у всякім разі має величезну історичну вартість. Проф. Жукович оцінює її як відгомін тодішніх настроїв православних кругів (пор. також мою Історію т. VII, гл. 1 і 7, де також протестація використана з цього становища). Але є ще одна сторона, котру мушу особливо підчеркнути: се незвичайно живо і сильно відчута тяглість історичної традиції, звязків часів козацьких з староруськими, княжими часами. За браком чисто-історичних творів з сих часів нам звичайно представляється сей час як період упадку традиції, покритої новими, польсько-німецькими впливами. Але ближше приглядаючи ся, бачимо протилежне, і протестація 1621 р. належить до першорядних документів цього рода. Її характеристика козаків як безпосередніх представників староруських традицій, державних, культурних і національних, не має нічого собі рівного в нашій письменстві¹⁾. *М. Грушевський.*

Antoni Prochaska — Z życia biskupa przemyskiego (Aleksandra Trzebieńskiego) (Przegląd historyczny 1908, т. VII, стор. 75—83, 204—311).

Нарис життя Александра Ястшембец-Тшебенського не дає нічого дуже інтересного, бо ся особа нічим надзвичайним не визначала ся, але має свою вартість як малюнок типового галицького шляхтича в XVII в. Родина Ястшембців сиділа від кінця XVI в. в селі Чижикові, львівського повіта, потім ріжними дорогами, купном, державою, королівськими дарами розширила своє володіння на сусідні села. Александер Ястшембец, як син маючих батьків, міг виїхати на захід, бував у Франції, в Німеччині, може і в Італії і вернув ся з досить повним гуманістичним образованием. Своєю товариською оглядою зумів звернути на себе увагу двора і став королівським секретарем. Потім почав добивати ся кар'єри в родинних сторонах і скоро став земським писарем, даліше маршалком вишньовського соймака, вкінці підкоморієм. Підчас турецьких воєн 1620 і 1621 р. був комісарем для розділювання платні жовнірам; пізнійше відбув посольство до Туреччини. Серед того постарів ся, по-вдовів і на кінець життя висвятив ся і як звісна особа, був іменованій перемиським біскупом. З яких мотивів перекинув ся в духовний стан, літописці не пишуть; др. Прохаска здогадується, що „може передчував бурю, яка висіла в повітрі, він, що походив з воеводства, де дуже скоро відчували симптоми будучого українського бунту“... Ізаа

¹⁾ Пор. Історію т. VII, с. 400.